

pretio; occultos operum defectus non manifestando iuxta dicta de venditione; negligentia culpabili tempus terendo; alios operarios a labore avertendo; opus male exequendo sive nimia praecipitatione sive rerum necessariorum omissione, etc.

II. In particulari autem praecipue iniusti sunt.

1° Aurifabri et argentarii, qui aurum et argentum adulterant, inter vacua plumbum infundunt, adamantes aut infra iustum etiam infimum valorem ab ignorantibus emunt aut confictos seu artefactos quasi naturales vendunt.

2° Pannifices et lanifices, qui lanam minoris pretii bonae immiscent, tantique divendunt, quanti si tota materia foret eiusdem qualitatis; qui initium et finem voluminis panni ex lana multo meliori texunt; qui fucatis coloribus utuntur; qui decepti pannos emendo, alios pariter vendendo decipiunt.

3° Molitores, qui grana immutant, aut eis res extraneas nullius fere valoris immiscent, uti fabas, ad augendum pondus et massam; qui pro salario detinent aliquid de frumento vel farina ultra praxim timoratorum.

4° Pistorum, qui male coquunt; qui farinae triticeae aliam ex siligine, hordeo, fabis, etc. malitiose immiscent; qui pondus fraudulenter imminuunt.

5° Laniones, qui corruptas carnes vendunt, aut deteriorem qualitatem pro meliori tradunt.

6° Sartores et sutores, qui male secant; qui panno aut corio corrupto vel adusto utuntur; qui partem panni sibi traditi retinent, fingendo se totum in opere conficiendo adhibuisse.

7° Opifices petasorum, qui petasos rursus stipatos aut tinctos pro novis, aut quasi a longiori tempore in officina exstantes vendunt.

8° Typographi, qui exemplaria excudunt in maiori numero quam conventum est, et sibi ea retinent; qui adulterinas editiones contra ius habentis privilegium faciunt (1); qui emendatores habent imperitos, qui papyrum non adhibent eiusdem qualitatis ac in programme promiserunt, etc... — Vide S. Lig. n. 292.

(1) Inspiciendum tamen, an leges, eiusmodi privilegium concedentes, haberi queant, nec ne, uti mere poenales, sive adul-

terinae sive non adulterinae sint editiones, quas alii contra privilegium moliantur.

PARS SECUNDA

DE STATU CLERICORUM

Agendum 1° de obligationibus communibus Clericorum; 2° de quorundam obligationibus peculiaribus.

CAPUT I.

DE OBLIGATIONIBUS COMMUNIBUS CLERICORUM TUM POSITIVIS TUM NEGATIVIS

ARTICULUS I. — DE OBLIGATIONIBUS POSITIVIS CLERICORUM.

Clerici praecipue obligantur: 1° ad vitae sanctitatem; 2° ad caelibatum; 3° ad habitum ecclesiasticum et tonsuram; 4° ad Horas canonicas.

§. I. De vitae sanctitate.

988. — Quanta debeat esse Clericorum interna sanctitas et exterior aedificatio, nec demonstratione, nec expositione indiget. Id enim manifeste arguit ipsa sola Clericatus et Sacerdotii idea. Perpaucis igitur declarabimus Clericos pios, sanctos et modestos esse debere, tum ex eorum status natura, tum ex Scriptura, Patribus et Conciliis.

1° *Ex natura status clericalis.* Sanctissimum est Clericorum ministerium, cum semper ad res sacras, ad Sacramenta fidelibus conferenda, ad laudes divinas solemniter nomine Ecclesiae persolvendas ad Christianum populum de via salutis aeternae edocendum, necnon ad sacrosanctum Missae sacrificium celebrandum proxime vel saltem remote applicentur. Cur enim sunt Clerici et Sacerdotes in Ecclesia constituti? Ut sint, teste Evangelio, sal terrae et lux mundi. Porro tales non possunt esse, nisi insigni et praeclara morum sanctitate praefulgeant. Non solum adimplendorum officiorum sublimitas, et excellentia, sed etiam vestes, quibus induitur Clericus; clamant ipsum sanctitatem profiteri debere. Hinc ait S. Hieronymus, *Epistola 58.*: *Clamat vestis, clamat status, clamat professio animi sanctitatem.*

2° *Ex Scriptura.* Sic de Sacerdotibus antiquae legis aiebat Dominus, *Levit. 21. 6.*: *Sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen eius, incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt.* Item apud *Isa. 52. 12.* dicitur: *Mundamini, qui fertis vasa Domini.* Porro si tantae vitae sanctitas requirebatur in Sacerdotibus, qui boves, et oves, aliaque animalia Deo offerebant, quid requirendum erit in iis, qui ipsum divinum Agnum sacrificant? Et si tanta mundities require-

batur in iis, qui vasa Domini ferebant, quatenus animi puritas requirenda est in iis, qui in manibus Dominum ipsum portant? Lege etiam D. Paulum ad Titum, Timoth. etc.

3° *Ex Patribus.* Sic S. Chrysostomus, hom. 10. in I. *Epist. ad Timoth.*: *Sacerdos debet vitam habere immaculatam, ut omnes in illum, veluti in aliquod exemplum excellens, intueantur; idcirco enim nos elegit Deus, ut simus quasi luminaria et magistri caeterorum, ac veluti Angeli versemur in terris.* S. Thomas docet sanctitatem maiorem in Sacerdote requiri quam in simplici Religioso, inquiens 2. 2. qu. 184. art. 8. *Per sacrum Ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in ministerio Altaris; ideo ad hoc requiritur maior sanctitas interior, quam requirit etiam status Religionis* (1). Et suppl. q. 35. art. 4.: *Ad idoneam executionem Ordinum, non sufficit bonitas excellens, ut sicut illi, qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis, ita et superiores sint merito sanctitatis.*

4° *Ex Conciliis.* Innumera habentur in Iure canonico de sanctitate Clericorum, quae etiam Conciliis permultis confirmantur. Sufficiat autem referre id quod habet Concilium Trid. solemn. Decreto sess. 22. c. 1. *de Reformat.* *Sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone aliisque omnibus rebus nil nisi grate, moderatum, ac religione plenum prae se ferant.*

§. II. De caelibatu.

989. — Clerici omnes, sacros Ordines suscipientes, ipso facto obligationem caelibatus contrahunt. Constat ex variis Iuris canonici Decretis; sed praesertim ex c. 1. d. 28., ubi D. Gregorius sic praescripsit: *Nullum subdiaconum facere praesumant Episcopi, nisi qui victurum caste promiserit, quia nullus ad ministerium Altaris accedere debet, nisi huius castitas ante susceptum ministerium fuerit probata.* — Item ex Conc. Trid. sess. 24. c. 9., ubi sic definitum est: *Si quis dixerit clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto, anathema sit* (*).

990. *Quaesita.* — *QUAER.* 1° *An obligatio caelibatus sit de iure divino?*

Resp. Neg. cum sententia communi contra aliquos, sed est ex mera

(1) Comparat hoc loco S. Thomas sacerdotem cum Religioso laico, et mere contendit, sacerdotem quoad dignitatem

ob praesminentiam Ordinis religioso laico praecellere.

(*) Cf. Syllabum Pii IX. sub n. 74.

institutione ecclesiastica scilicet ex vi praecepti Ecclesiae, vel etiam ex voto sacris Ordinibus adnexo. Ratio est, quia caelibatus tantum ex praecepto Ecclesiae vel Apostolorum fuit introductus. Patet insuper ex *Conc. Trid.* supra relato, ubi dicitur: *Non obstante lege ecclesiastica.* Ergo etc. — *Ita communiter Theologi.* — S. Lig. *de Ordine*, lib. 6. n. 807. Potest igitur Ecclesia ab illa obligatione dispensare. Sed nunquam dispensat cum constitutis in sacris, ut matrimonii vinculo adstringi queant, nisi ea lege ut ab officiis clericalibus omnino arceantur. Sic Pius VII convalidavit sacrilega matrimonia nonnullorum Sacerdotum, qui tempore perturbationis gallicae nuptias inierant.

991. — *QUAER.* 2° *An obligatio caelibatus procedat immediate ex praecepto Ecclesiae, vel mediate, scilicet ex voto quod in ipsa ordinatione emittitur?* (2).

Resp. Quidam probabile putaverunt obligationem esse ex sola lege ecclesiastica; quae tamen opinio originem habet, ut videtur, ex doctrina quorundam veterum perperam intellecta; sed communior et tenenda sententia dicit, hanc obligationem ex voto oriri. Et sane nisi eam ex voto repetas, probabile foret, Clericum non esse reum sacrilegii in peccatis internis contra castitatem, quod est contra omnium sententiam (3).

(2) Aptius et clarius controversia proponitur quaerendo, num haec obligatio castitatis oriatur ex mero Ecclesiae praecepto, an vero etiam ex voto sacris ordinibus adnexo. Cui quaestioni prona se offert responsio, Ecclesiam velle tum ut clerici servent castitatem, tum ut castitatem ex voto profiteantur. Quocirca lex ecclesiastica clericis et castitatem, et simul modum castitatem profitendi, scilicet ex voto, praecipit.

(3) Quando statuas, probabiliter clericos vi dumtaxat ecclesiasticae legis ad castitatem servandam obligari; alius forte subsumet, humanas leges ad actus mere internos non pertinere, uti habet opinio saltem extrinsece ex auctoritate probabilis. Et si quidem lex ecclesiastica ad hosce actus sese non porrigat, per eos igitur peccabit sane clericus contra naturalem legem, non vero contra ecclesiasticam, e qua sola in illos actus sacrilegii reatus deduci posset. Actus ergo mere interni non inficientur malitia sacrilegii;

unde etiam consequetur, circumstantiam sacri Ordinis in confessione horum peccatorum non esse necessario exprimendam.

At enim cum eiusmodi consecrarium aperte repugnet doctrinae, quam uti certam communissime habent DD., clericum nempe in sacris constitutum per peccata etiam mere interna contra castitatem reatum quoque sacrilegii, in confessione necessario exprimendum, incurrere (Vid. Tambur. *De Sacram.* lib. 7. cap. 3. §. 3. n. 7. — Verrielli, *Tr. 4. Quaest. Mor.* 5. n. 2. — S. Alph. lib. 3. n. 454.); concludendum ergo est, sin minus in utraque, saltem in alterutra illarum praemissarum, e quibus consecrarium illud sponte et legitime profluit, latere vitium, ac perperam ipsi probabilitatem tribui. Quippe probabilitas praemissarum probabile efficeret consecrarium; probabilitas autem illius consecrarii cum contradictoriae certitudine cohaerere non potest.

Eiusmodi porro vitium merito A. deprehendit in probabilitate, quae per me-

992. — QUAER. 3° *An obligatio caelibatus sit universalis in Ecclesia?*

Resp. Datur aliqua exceptio ex tolerantia Ecclesiae apud Orientales. In orientali enim Ecclesia sacerdotes quidem nunquam matrimonium inire

ram aequivocationem tributa fuit propositioni, castitatis obligationem quoad clericos ex mera lege ecclesiastica immediate repetenti. Dixi *per meram aequivocationem*; si enim non alienis, sed tuis oculis diligenter de sententia inquiras illorum auctorum, quos, tamquam illius opinionis patronos, longo agmine recensitos habes apud Sanchez (*De Matrim.* lib. 7. disp. 27. n. 9.), et post Sanchez apud Aversam (*De Ord.* q. 4. sect. 7. §. *Praeferendus*); perperam plerosque eorum, utpote questionem prorsus diversam agitantes, reperies allegari. Et sane plures ipsorum nullatenus quaerunt, undenam sit perfectae castitatis obligatio quoad clericos, ex votone, an ex mero praecepto Ecclesiae, sed unde sit vis dirimendi seu irritum reddendi matrimonium, quod clericus post susceptum sacrum ordinem forte contrahat, nimirum num id ex natura sacri ordinis, num vi voti, an vero ex lege tantum ecclesiastica sit repetendum. Statuunt autem, hoc non profluere ex natura sacri Ordinis, tum quia contradicit mos in Ecclesia graeca toleratus, tum quia S. Pontifex potest dispensare; item non vi voti, tum quia irritum habetur matrimonium etiam illius clerici, qui forte vovere, saltem interna voluntate, noluerit, tum quia ne solemne quidem monachi votum *per se*, sed per Ecclesiae statutum hanc vim habet. Quocirca merito concludunt, eiusmodi matrimonii invaliditatem a sola ecclesiastica lege deduci posse: quae conclusio immerito confunditur cum opinione, quae omnimodae castitatis obligationem (quae inesse potest etiam citra vim dirimendi matrimonium) a sola Ecclesiae lege repetit. Ne perperam autem haec iactari videantur, grave lectori non fuerit, genuina horum

DD., qui ceu contrarii obiciuntur, sensa haec subiecta propriis oculis inspexisse.

Scoti itaque conclusio haec est (in 4. dist. 37. q. unic.) quod *Ecclesia facit talem personam simpliciter illegitimam*, scil. ad nuptias. Idem dicito de Innocentio III. et Henrico a Gandav., quorum alter (In C. *Placet* 12. *De Convers. Coniug.*) mere dicit, ex constitutione Ecclesiae esse, quod presbyter, mortua priori uxore, aliam ducere non possit; alter vero (*Quodl.* 5. q. 38.), Ecclesiam utique a Clerico continentiam exigere, non tamen dirimere matrimonium ante susceptos Ordines contractum. His adde Bellamera, qui (In C. *De illo* 5. dist. 32. n. 4.) hoc unum statuit, posse Papam dispensare cum subdiacono, quia prohibitio de non contrahendo matrimonio non est de iure naturali aut divino, sed ecclesiastico. Durandus vero (In 4. dist. 37. q. 1. ad 4.) et ipse mere concludit: *Dum Ordinem sacrum (clerici) suscipiunt, ex tunc sunt inepti et illegitimi simpliciter ad contrahendum (matrimonium) ex statuto Ecclesiae*. Et a Durando transcripsit Turrecremata (In C. *Placuit* 13. dist. 32. art. 1. n. 6. ad 5.) inquit: *Sacer ordo impedit matrimonium contrahendum et dirimit contractum, non ratione ordinis absolute... nec ratione voti adnexi... sed impedit complete ex statuto Ecclesiae faciendo personas illegitimas ad contrahendum*, etc. Nec aliter Paludanus (In 4. dist. 37. q. 1. Concl. 2.), ubi scribit: *Quilibet (ordo sacer) dirimit contractum matrimonium non ratione voti adnexi, sed statuti Ecclesiae*. Hallucinatio autem eorum, qui haec ita intellexerunt, quasi negaretur *votum adnexum*, patet ex q. 2. Concl. 2., ubi Paludanus expresse hoc

possunt post ordinationem sacerdotalem, vel etiam post diaconatum; sed coniugati ante diaconatum possunt ad Ordines superiores provehi, et nihilominus cum uxoribus conversari. Excipiuntur Episcopi, qui omnes

votum imo asserit: *Solemne votum (ait), quod dirimit, non est nisi vel Ordinis sacri, vel Religionis approbatae, ut dicit nova Decretalis, scilicet Bonifacii VIII. in C. unic. de Voto in VI. Hoc idem cernis apud Henricum (In C. Ex litterarum tit. Qui clerici vel voventes, n. 2.), qui haec habet: Characterem, qui animae imprimitur, retinent (clerici), nec per depositionem tolli potest: unde depositum (clericum) clericaliter vivere oportet... et characteri adnexum est votum continentiae*.

Sed quod magis mirum est, allegantur pro opinione votum negante etiam illi, qui aperte ipsum votum asserentes, deinde disputant, an illud ordini adnexum sit iure divino, an humano, vel utrum votum illud matrimonium suapte vi dirimat, an solum ecclesiastico statuto. Ita Archidiaconus (scil. Guido a Baiiso) dum refutat eos, qui suapte natura votum Ordini adnexum assererent, idque contra ad Ecclesiae constitutionem refert, ipsum votum sic concedit (In C. *Cum in praeterito* 3. dist. 84.): *Est argumentum, eum, qui accepit ordinem, hoc ipso facere votum continentiae, etsi non exprimatur: ex quo enim aliqua sibi adnexa sunt, qui accipit unum, cum non possit esse sine altero, alterum videtur accipere*. — Ita et Praepositus, scil. Io. Antonius a S. Georgio (In Rubr. *Qui Clerici vel voventes* n. 6.): *Habetis ergo, quod continentia, etiamsi per votum solemne ad eam quis alligetur, non includitur a iure divino, sed a lege positiva Ecclesiae, et ideo votum solemne matrimonium dirimit potius ex constitutione Ecclesiae, quam iure divino... Nam iure divino Sacerdotes (Synagogae) poterant contrahere matrimonium, et*

etiam Ecclesia Orientalis habet, ut contrahant matrimonium Sacerdotes, scil. retineant uxorem antea ductam. — Valentia autem (*Controv.* lib. unic. *De Caelibat.* cap. 2.) quaestionem sic instituit: *Utrum votum solemne continentiae sit annexum sacris Ordinibus non modo iure ecclesiastico, sed etiam divino*. Quod repetit in Commentariis Theol. (tom. 4. disp. 9. q. 5. punct. 5. §. 1.) statuens, *legem caelibatus quoad omnia illa, quae includit, esse tantummodo iuris ecclesiastici, non divini: atque adeo votum continentiae iure tantum ecclesiastico sacris Ordinibus annexum esse*. Et Ioannes Gutierrez (*Quaest. Canonic.* lib. 2. cap. 7. n. 2.): *Licet votum explicitum castitatis (clerici), non emittant, nec sit essentialiter annexum debitum continentiae Ordini sacro, sed ex statuto Ecclesiae, implicitum nempe, in ipsa Ordinis susceptione abditum; ideo constitutione Ecclesiae eam tenentur servare... Eo enim ipso, quod quis promovetur ad sacrum Ordinem, tacite intelligitur vovere continentiam, etsi nulla fiat mentio de voto continentiae*.

Neque minus abs re pro illa opinione allegantur Aegidius De Coninck, et Palaus, quippe qui clericalis continentiae obligationem cum a voto, tum ab ecclesiastica lege immediate repetunt. Ita prior (*De Sacram.* disp. 20. dub. 13. n. 130.): *Etsi secunda sententia relata n. 126. (nempe quae obligationem ex solo voto immediate deducit) sit probabilis ob plurimorum DD. auctoritatem; tamen credo, probabilius esse, suscipientes sacros Ordines praeter obligationem voti ibi explicatam, ex lege ecclesiastica immediate etiam obligari ad continentiam*.

perfectam castitatem constanter servare debent. Apud Graecos autem subdiaconatus inter sacros Ordines non adnumeratur. Hinc Clericis non coniugatis in ordinatione diaconatus praeceptum castitatis imponitur.

Et Palaus (Tract. 27. disp. un. punct. 17. n. 5.): *Verius existimo cum Aegidio De Coninck, initiatos sacris ordinibus non solum ex voto, sed ex speciali lege ad servandam castitatem adstringi.* Movebantur scilicet hi Auctores, quod si quis ex ignorantia aut malitia in suscipiendo sacro Ordine non voveret, hic nullo modo, contra ac DD. universi docent, ad castitatem adstringeretur. Et haec quidem ratio nonnullos etiam ex vetustioribus, de quibus superius diximus, permovit, ut invaliditatem matrimonii a clerico contracti, non a voto sed ab ecclesiastico statuto profluere dicerent; videlicet ne si votum, quod a voluntate cuiusque emitti debet, quispiam non emitteret, validum eius coniugium habendum foret.

Pro opinione itaque, quae castitatis clericalis obligationem unice ecclesiasticae legi tribuit, nonnulli dumtaxat supersunt *Iuristae*, quos innuit etiam Zabarella (in Clement. *Ad nostrum De haereticis*). Qui quidem dum quaerent, cuiusnam criminis, adulterine, an incestus, etc., reus, quae poena dignus esset presbyter fornicarius, eo usque proveci sunt, ut contra communem omnium Thh. sententiam nulum alium, nisi simplicis fornicationis reatum illi adscriberent, inanibus scilicet ducti ratiunculis, tum quod in C. *Presbyter*, 5. dist. 82. hoc delictum fornicatio dicatur (*Presbyter, si fornicationem fecerit*), tum quod clerici non solemniter voveant, licet (ut addit Decius in C. *At si clerici. De Iudiciis* n. 227.) castitatem promittant.

Cum huic igitur opinioni nulla solida ratio suffragetur, auctoritas vero, propter quam nonnulli aliquam ipsi probabilitatem tribuerunt, demum resolvatur in suffragium aliquorum Iuristarum, qui vanis ratioecina-

tionibus ad opiniones communi Theologorum doctrinae oppositas declinarunt; cumque auctoritati Bonifacii VIII., in C. unic. *de Voto* in VI. accedat Constitutio Benedicti XIV. *Inter praeteritos* 3. Decemb. 1749., in qua (§. 41.) diserte dicitur, votum in S. Ordinis susceptione solemne emitti; concludi debet, perperam eam opinionem appellari *probabilem*. Quam quidem conclusionem eo libentius quisque admittet, quo certius inter omnes constat, clerici sacris Ordinibus initiati peccatis contra castitatem, licet mere internis, malitiam sacrilegii accedere.

An forte vis adimitur argumento quod desumitur ex communissima DD. sententia, nempe sacrilegii reos evadere clericos per actus etiam mere internos, quos tamen lex humana, iuxta sententiam saltem extrinsece probabilem, non attingit, si obiciat, posse ab Ecclesia praecipere saltem *indirecte* actus internos, si cum actibus externis connectuntur tamquam effectus et causa? Nequaquam, respondeo enim:

Transeat Antecedens, et Nego Consequentiam. Nam notissimum est, peccata etiam gravia contra castitatem committi posse per actus mere internos, qui nullo modo cum externis seu causa et effectus connectantur... Et nihilominus ex unanimi DD. consensu haec peccata in S. Ordine initiatis malitiam sacrilegii contrahunt. Ergo in ea opinione vitari non potest eiusmodi absurdum, quod per se sufficit ad omnem probabilitatem ipsi adimendam.

Quod vero attinet ad Can. 9. Sess. 22. S. Synodi Tridentinae, quem S. Alphonsus citat lib. 6. n. 808., hic multo etiam minus ad rem adducitur. Nam etsi id supponas, quod negari debet, non ob stare hunc canonem, quominus dicatur, sola lege ecclesiastica clericos in sacris a nuptiis arceri,

QUAER. 4° *An teneretur ad castitatem, qui expresse nollet castitatem vovere?*

Resp. Hic teneretur nihilominus ad castitatem, sin minus ex voto, cum nemo invitus voto ligari queat, sed certe ex praecepto Ecclesiae, quae ex motivo Religionis eum ad castitatem, deficiente voto, adstringeret (4). — *Ita communiter*, cum S. Lig. lib. 6. n. 809. — Alii volunt, illum teneri ad votum castitatis emittendum; et posse Ecclesiam ad id eum obligare, nemo diffitebitur.

993. QUAER. 5° *An vel quandonam coniugatus vivente uxore, sacros Ordines suscipere valeat?*

Resp. Licite potest coniugatus ad sacros Ordines promoveri ex licentia uxoris expressa et omnino spontanea, modo et ipsa castitatem voveat. Non autem tenetur tunc uxor ingredi Religionem iuxta probabiliorem sententiam (5) contra Sanchez, etc. Excipiendum tamen, nisi vir fiat Episcopus, vel Religiosus, et uxor sit juvenis (6). — Ita S. Lig. lib. 6. n. 812. — Alii dicunt, quod uxor tunc tenetur quidem Monasterium ingredi, sed non profiteri: alii tandem ab omni obligatione, praeter votum castitatis, illam eximunt (7).

et invalide ab iis nuptias contrahi; numquid eiusmodi lex a nuptiis arcens et invalidas easdem statuens, confundi cum lege potest, quae quodlibet peccatum contra castitatem ab iis clericis commissum, sacrilegii reos ipsos reddat? Dixi autem eam hypothesis negandam. Ut enim indicatum in Nota est, post declarationes tum Bonifacii VIII., tum Benedicti XIV., fas non est negare, clericos in sacris constitutos solemni castitatis voto adstrictos esse.

(4) Quod quidam dixerunt, *quod talis si peccaret contra castitatem, non committeret sacrilegium, hoc nec satis probabile videtur, et est contra communem*, quia castitas ex motivo virtutis religionis praeciperetur. — S. Alph. lib. 6. n. 809. q. 2.

(5) *Nunc autem ex consuetudine tantum recepta non admittitur vir ad sacros Ordines, nisi uxor, quae juvenis est, religionem ingrediatur et profiteatur, et quae senex est, voveat continentiam.* Ita Pontius *De Matr.* lib. 7. cap. 25. n. 7.

(6) Haec limitatio, *si uxor sit juvenis*, intelligenda est solum de causa viri religionem profitentis, non vero de promotore ad Episcopatum. Quippe uxor illius, qui in Episcopum eligatur, omnino ad monasterium, etiamsi senex sit, transire debet. Sic enim in C. *Sane* 6. *De Convers. Coniug.* Alexander III. statuit: *Auctoritate Apostolica prohibemus, ne uxorem praesumatis in Episcopum ordinare, nisi uxor prius professa continentiam, sacrum sibi velamen imponat, et religiosam vestem assumat.*

(7) Verum isti auctores videntur ignorasse, quod in iure sancitum est (C. *Cum sis* 4. *De Convers. Coniug.*). Ita enim Alexander III.: *Ignorare non debes, sanctorum Patrum constitutioni esse contrarium, ut vir uxore sua, vel uxor viro eius non assumente religionis habitum, debeat ad religionem transire. Inde est, quod auctoritate apostolica prohibemus, ne in episcopatu tuo virum vel uxorem (nisi uterque ad religionem migraverit) transire*

994. — **QUAER.** 6° *An uxor, quae vovit castitatem extra Religionem post viri ordinationem, possit, eo defuncto, valide matrimonium contrahere?*

Resp. Duplex est sententia probabilis.

I^a **SENTENTIA** *negat*, et innititur Iure can. c. *Quia sunt*, 10. D. 28., ubi dicitur de tali matrimonio: *Qui male sociati sunt, disiungantur*. Ratio autem huius decisionis est, quia Ecclesia ob reverentiam Ordinis a primo viro assumpti reddit uxorem inhabilem ad subsequens coniugium. Hanc sententiam vocat communioem et valde probabilem S. Lig. n. 812.

II^a **SENTENTIA** *affirm.* Ratio est, quia non constat, tale matrimonium esse irritum. Etenim 1° irritum non est ratione voti simplicis castitatis a tali uxore emissi; 2° nec est irritum ex speciali lege Ecclesiae: nam ex eo quod iubeantur coniuges separari, non sequitur eorum matrimonium esse invalidum; separatio enim iuberi potest in poenam secundi matrimonii contra votum et prohibitionem contracti. Hoc dicit sat probabile idem S. Lig. *ibid.* (8).

§. III. De gestatione habitus et tonsurae.

995. — Clerici, saltem maioribus Ordinibus initiati, obligantur ad ferendam tonsuram et vestem clericalem. Constat ex universo Iure can. praesertim ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 6. *de Reformat.*, ubi dicitur: *Quia vero etsi habitus non facit Monachum, oportet tamen Clericos vestes proprio congruentes Ordini semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant*. Insuper *ibid.* iniungitur Episcopis, ut praevaricatores serio moneant, et si non obtemperent, eos a sacris functionibus amoveant.

permittas. Verum si uxor ita senex est et sterilis, quod sine suspitione possit esse in saeculo, dissimulare poteris, ut ea in saeculo remanente et castitatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem.

(8) Pro hac opinione S. Alphonsus neminem habuit, quem allegaret, praeter Sotum et Pontium; quorum prior (*De Iust. et Iur.* lib. 7. q. 5. art. 3.) vix pauca verba de hac re obiter scribit, ubi etiam supponit, sacerdotem, secus ac religiosum, non esse simpliciter inhabilem ad matrimonium; alter vero (*De Matrim.* lib. 7. cap. 25. n. 10.) argumento hoc innititur, quod Canones separari coniuges interdum iubeant, licet validum sit ma-

trimonium; canon vero Toletanus delinquenti sacramentum in fine vitae concedat. At enim probandum insuper foret, eiusmodi separationem et interdictum sacramenti usque ad extremum vitae delinquentibus tunc solum iniunctam per canones fuisse, quando matrimonium validum extiterat, minime vero quando, licet invalide, attentatum tamen fuerat. Quod cum probari non possit, Pontii argumentum in merum sophisma recidit. Alioquin vero S. Alphonsus non diffitetur, priorem sententiam communi Theologorum et Canonistarum suffragio esse receptam, adeo ut contrariae opinionis vix aut ne vix quidem mentionem iniiciat. Vid. Schmalzgr. lib. 4. tit. 6. n. 40-42.

Habitus autem clericalis varius est pro variis regionibus. Standum est igitur tum consuetudini, tum particularibus locorum statutis (*).

996. **Quaesita.** — **QUAER.** 1° *An peccent graviter Clerici non deferentes habitum?*

Resp. Affirm. per se, nisi adsit iusta ratio, vel excuset materiae levitas, seu temporis exiguitas. — S. Lig. lib. 6. n. 825. — Bened. XIV., *de Synod. dioecesana*, l. 11. c. 8. — Ferraris, V. *Clericus*.

Admittunt autem communiter, esse veniale semel tantum aut iterum habitum relinquere. Quantum autem temporis spatium requiratur ad peccatum mortale, non in genere, sed ex solis circumstantiis potest determinari.

Iter vero agentibus habitus permittitur contractior, sed nigri coloris, et in quo decus et honestas status clericalis eluceant. Potest autem habitus clericalis totaliter relinqui ex gravi causa, v. gr., si immineat persecutio, vel si per loca haereticorum, infidelium, vel impiorum hominum sit trans-eundum, etc. (**).

997. — **QUAER.** 2° *An etiam Clerici in sacris non constituti teneantur sub gravi vel sub levi ad habitum clericalem deferendum?*

Resp. Negandum videtur quoad utrumque. Ex communi enim sententia ad id non tenentur sub *gravi*, secluso scandalo; nec probabiliter sub *levi*, *stricte loquendo*, et *per se*, quia obligatio videtur tantum imposita Clericis in sacris Ordinibus constitutis. Attendendum tamen est ad iura particularia, et ad locorum consuetudinem. Caeterum etiam simplices Clerici, quamdiu Clerici esse volunt, vestes modestiam clericalem redolentes deferre debent (9).

Excipiendi tamen sunt Clerici beneficiati, qui licet non sint in sacris,

(*) Nihilominus *talarem vestem* praescripsit Sixtus V. Const. *Cum Sacrosanctum* 19. Ian. 1589., *clausam* voluit Canon 15. *Clerici, de vita et Honest. Cleric.* eamque pro inferioribus Episcopo *nigri coloris* iam a pluribus seculis consuetudo induxit in Europa.

(**) Adde responsum S. C. P. F. Vicariis Apost. Indiae 8. Sept. 1869. « Cum in nonnullis Missionibus mos utendi talari veste, praesertim cum Sacerdotes in publicum procedunt, non ab omnibus diligenter servatus huc usque sit, inno vero alicubi graviores etiam abusus hac in re induci ceperint; mandat haec S. C., ut omnes ecclesiastici viri, memores decere

omnino, Clericos etiam habitu gravitatem moderationemque exhibere, talares vestes, sive albi sive nigri coloris, iuxta regionis consuetudinem et S. C. indulta, saltem in publico deferant atque in hoc obtinendum omnis tergiversatio aut praetextus removeatur. Quod si necessitate cogente aut causa itineris per aspera loca, praedictum habitum exuere cogantur, eam saltem vestem adhibeant, quae sacerdotalem modestiam nullo prorsus modo dedecet ».

(9) *Clericus non deferens habitum et tonsuram, si tertio admonitus ab Episcopo non emendatur, amittit privilegium non solum fori, sed etiam canonis.* S. Alph. (lib. 6. n. 827.).